

Το Εκλογικό προνόμιο των Ψαρών

Βαρύς ήταν ο φόρος του αίματος τον οποίον επλήρωσαν τα μαρτυρικά Ψαρά με την θυσία των εις τον βωμόν της πατρίδος κατά την διάρκειαν της εθνεγερσίας του 1821. Οι ηρωικοί Ψαριανοί αφού προσήλθον με ακράτητον ενθουσιασμόν εις το προσκλητήριο του Έθνους και προσέφεραν εις τον κοινό αγώνα τα πλούτη των και τους εαυτούς των, τελικώς εθυσίασαν ακόμη και την ιεράν γην των πατέρων των την οποίαν έχασαν με σπαραγγμόν. Ήταν όμως παλαιόν το μίσος των Τούρκων εναντίον των Ψαριανών. Το 1770 εις την επανάσταση του Ορλώφ έπαιξαν σημαντικόν ρόλον εις το πλευρόν των Ρώσων εναντίον των.

Τα πλοία των εχρησιμοποιήθηκαν ως ελαφρός στόλος πλησίον του Ρώσικου ύψωσαν την Ρωσικήν σημαίαν, εξετέλεσαν αποβάσεις εις τα Ιωνικά παράλια και μετά την καταστροφήν του Τουρκικού στόλου εις τον Τσεσμέ, οι Ψαριανοί πιστεύσαντες ότι ήλθε η ώρα της αναστάσεως του Ελληνικού Γένους από το “ξανθό γένος” έφθασαν μέχρι του σημείου να καταλάβουν εξ εφόδου το Πλωμάρι και την Πλαγιάν της Λέσβου και τον Μούνδρον της Λήμνου. Από του Θερμαϊκού μέχρι της Συρίας ήσαν κύριοι της θάλασσας.

Η υψηλή Πύλη αν και με την συνθήκη του Κιουτσούκ-Καϊναρτζή (1777) αμνήστευσε τις πράξεις των εν τούτοις έβλεπε πάντοτε με φθόνον τον μικρόν βράχο του Αιγαίου, ο οποίος αποτελούσε πραγματικό καρφί στο μάτι της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Όταν το Πάσχα του 1821 τα Ψαρά κήρυξαν την επανάστασιν και καταξέσκιζαν οι κάτοικοι των την Τουρκικήν σημαίαν οι Τούρκοι ορκίστηκαν εκδίκησιν. Και την έλαβον, όταν τον Ιούνιο του 1824 δάσος Τουρκικών σκαφών κατέπλευσε στα Ψαρά με επικεφαλής τον Χορσέφ δια να τιμωρήσε την “άπιστον νήσον”.

Μετά από ηρωικόν αγώνα τα Ψαρά παρεδόθησαν εις την καταστροφήν και τον θάνατον. Χιλιάδες κατοίκων εσφάγησαν, εξηνδραποδίσθησαν, ή έπεσαν μαχόμενοι εις τις επάλξεις του καθήκοντος. Το φρικτόν ανοσιούργημα είχεν επιτευχθεί. Το νησί ήτο πλέον νεκρόν ως άνθρωπος ο οποίος εκτελείται από εκτελεστικόν απόσπασμα. Όλα είχαν τελειώσει για τα Ψαρά. Το φρικτόν δράμα του θανάτου, είχε στήσει το βασίλειον του στην Μαύρη Ράχη. Ερημιά, αίμα και θρήνος. Αυτά ήσαν τα κύρια χαρακτηριστικά της τραγωδίας. Τα λείψανα της θηριωδίας των Τούρκων διεσώθησαν εις την Μονεμβασίαν, την Αίγιναν, την Άνδρον και την Σύρον, περιφέροντα τα ρακή των και την δυστυχίαν των. Εκεί οι τραγικοί Ψαριανοί ίδρυσαν τις προσφυγικές των συνοικίες με το πικρόν δάκρυ του ξεριζωμού εις τα μάτια. Αργότερα με την φροντίδα της κυβερνήσεως οι περισσότεροι εγκατεστάθηκαν στον πλησίον της αρχαίας Ερέτριας χώρον, όπου πλέον έζησαν με θλίψη, με μόνην την παρηγορίαν ότι η νέα κωμόπολις των έλαβε το νοσταλγικόν όνομα “Νέα Ψαρά”.

Όταν την νύκτα της 3^{ης} Σεπτεμβρίου 1843 εξεράγη εναντίον του απολυταρχικού καθεστώτος του Όθωνος η επανάσταση του Συνταγματάρχου Δημ. Καλλέργη, οι στασιαστές ανάγκασαν τον Βασιλέα να παραχωρήσει εις την Χώραν Σύνταγμα. Μετά από λίγες ημέρες συνήλθον εις την Αθήνα η Ά Εθνοσυνέλευσις, η οποία εις μίαν των συνεδριάσεων της απεφάσισεν δι’ ειδικού ψηφίσματος να παραχωρήσει εκλογικά προνόμια εις τις τρεις ηρωικές νήσους Ύδραν, Σπέτσες και Ψαρά, εις αναγνώρισιν των θυσιών και των αγώνων των κατά την

διάρκειαν της Επανάστασης του 1821, εις την οποίαν προσέφεραν αίμα και χρήμα δυσανάλογον της έκτασης των. Έτσι κατ' εξαίρεσιν εθεσπίσθη εν αντιθέσει προς τις υπόλοιπες εκλογικές περιφέρειες, ο αριθμός των Βουλευτών των οποίων ήτο ανάλογος προ του πληθυσμού του 1821, εις την οποίαν προσέφεραν αίμα και χρήμα δυσανάλογον της έκτασης των. Έτσι κατ' εξαίρεσιν εθεσπίσθη εν αντιθέσει προς τις υπόλοιπες εκλογικές περιφέρειες, ο αριθμός των βουλευτών των οποίων ήτο ανάλογος προ του πληθυσμού των, όπως η Ύδρα εκλέγει 3 Βουλευτές, οι Σπέτσες 2 και τα Ψαρά 2. Ενώ όμως η Ύδρα και οι Σπέτσες περιλαμβάνοντο εις τα όρια του Ελευθέρου Βασιλείου, τα Ψαρά ήσαν αφ' ενός μεν έρημα, αφ' ετέρου δε υπόδουλα εις τους Τούρκους.

Ανεγνωρίσθη τότε το δικαίωμα της εκλογής των 2 Βουλευτών εις τους πρόσφυγας Ψαριανούς, οι οποίοι δια νόμου πλέον αρχότερον (1868) ασκούσαν τα εκλογικά των δικαιώματα εις την Ερέτριαν, όπου όπως αναφέρθη εγκατεστάθησαν ομαδικώς εις παραχωρηθείσες υπό του Δημοσίου εκτάσεις.

Όμοιον ψήφισμα εξέδωσεν και η συνελθούσα μετά τον εκθρονισμόν του Όθωνος στο έτος 1863 η Β' εν Αθήναις Εθνοσυνέλευσις, ενώ παράλληλα η Β' Αναθεωρητική Βουλή του 1910 αφού συζήτησε το νομοσχέδιο "περί εκλογής Βουλευτών" εδέχθη χωρίς αντίρρηση δηλώσεις της Κυβερνήσεως δια των οποίων κατοχυρώνονται οριστικά τα προνόμια των τριών νήσων.

Έτσι είχαν τα πράγματα μέχρι το 1912 οπότε απελευθερώθηκαν και τα Παλαιά Ψαρά! Κατά τις πρώτες εκλογές όμως μετά την ένωση των Νέων Χωρών (1915) προέκυψε ζήτημα δια τα οποία εκ των δύο περιφερειών θα είχε το προνόμιον πλέον, των Παλαιών Ψαρών αξιζόντων υπέρ αυτών το δικαίωμα τούτο.

Ενώ δεν υπήρχε Νομοθετική ρύθμιση δια την μεταφορών του προνομίου εξ Ερέτριας εις τα Παλαιά Ψαρά τόσο κατά τας εκλογές της 31^{ης} Μαΐου 1915, όσο και της 6^{ης} Δεκεμβρίου του ίδιου έτους, το προνόμιον της εκλογής άσκησαν πάλι οι κάτοικοι των Νέων Ψαρών όπως συνέβαινε μέχρι τότε.

Τα Παλαιά Ψαρά δε, υπήχθησαν δια διοικητικού εις την Χίον, του υποψηφίου Βουλευτή της οποίας εκλήθησαν να ψηφίσουν οι Ψαριανοί. Εξελέγησαν τότε εις την Χίον 315-1915 οι Άλεξ. Χωρέμης, Χριστ. Ροδοκανάκης, Θεοδ. Πετροκόκκινος, Μιχ. Τσελεπίδης και Λεωνής Καλβοκορέσης. Εις τις αμέσως επόμενες εκλογές 5-12-1915 οι Ανδρ. Πολεμίδης, Μαρκ. Βολίκας, Μιχ. Τσελεπίδης, Γεωργ. Μπουρνιάς και Κων. Δόσιος. Αφού όμως δυσσαρεστήθηκαν όλοι αυτοί απείχον και κατά τις δυο ψηφοφορίες ομαδικώς εκ των εκλογών, συνταχθέντος ειδικού πρωτοκόλλου.

Τέλος δια του Νόμου 1075 ορίσθηκε ότι η "η Νήσος Ψαρά μετά των εν τη παλαιά Ελλάδα Ψαριανών αποτελούν κοινήν περιφέρειαν εκλέγουσα 2 Βουλευτάς". Έτσι εις τις εκλογές της 1^{ης} Νοεμβρίου 1920 οι Ψαριανοί άσκησαν δια πρώτην φοράν εις την ελευθέραν πατρίδα τα εκλογικά των δικαιώματα, εκλέξαντες εις την συγκληθείσαν Γ' Συντακτικήν Εθνοσυνέλευσιν ως Βουλευτές του Γ. Πωπ γνωστός δημοσιογράφος γεννηθείς το 1874 και αποθανών το 1946. Συντάκτης των εφημερίδων "Καιροί", "Ακρόπολις" και "Αθήναι". Διέπρεψεν τόσον ως δικηγόρος, όσον και ως λογοτέχνης, αφού έγγραψε μυθιστορήματα, θεατρικά έργα,

σατιρικά ποιήματα κλπ. Ασχολήθηκε με την μελέτην του έργου του Αριστοφάνους. Υπουργός Παιδείας εις την Κυβέρνησιν Αθαν. Ευταξία (1926).

Η Γ' Εθνοσυνέλευσις μετά την Μικρασιατικήν καταστροφήν διελύθη την 21^{ην} Σεπτεμβρίου 1922, κηρυχθείσης της επανάστασεως Πλαστήρα-Γονατά-Φωκά, μετ'ολίγον δε προεκρύχθησαν δια την ίσην Δεκεμβρίου 1923 εκλογές από τις οποίες απείχον τα αντιβενιζελικά κόμματα.

Βουλευτές Ψαρών ανεδείχθησαν τότε οι Αλεξ. Κανάρης και Νικ. Μαμουνης.

(Ο Αλέξανδρος Κανάρης ήταν εγγονός του πυρπολητού, υιός του τετάρτου υιού του Μιλτιάδη. Ως γνωστόν, αυτός (ο Μιλτιάδης) διεσώθη κατά την καταστροφήν των Ψαρών από την μητέρα του, μόλις δυο χρονών, ενώ αυτή ερίφθη με το μωρό εις την θάλασσαν και διεσώθη από το ψαριανό σκάφος. Ο Αλέξανδρος γεννήθηκε το 1864 εις την Σύρον. Σπούδασε νομικά και εξελέγετο Βουλευτής ως φίλος των Γ. Θεοτόκη και Ε. Βενιζέλου. Υπουργός Παιδείας (1916) εις την Κυβέρνησιν Νικ. Καλογεροπούλου και Ναυτικών (1960 εις την Οικουμενικήν κυβέρνησιν Αλεξ. Ζαΐμη. Απεβίωσεν το 1944 εις Αθήνας).

Εν συνεχεία και κατά σειράν διετέλεσαν Βουλευτές της Νήσου πάλιν οι Κανάρης και Μαμουνης (κατά τις εκλογές της 18^{ης} Αυγούστου 1928), οι Αλεξ. Χατζηκυριάκος και Δ. Παπάς κατά τις εκλογές 25^{ης} Σεπτεμβρίου 1923, τέλος δε πάλιν οι Κυριάκος και Παπάς κατά τις εκλογές της 5^{ης} Μαρτίου 1933. Αυτοί ήσαν και οι τελευταίοι Βουλευτές των Ψαρών (ο Αλέξ. Χατζηκυριάκος ναύαρχος του Β.Ν γεννήθηκε το 1874. Ανήλθε γρήγορα τις βαθμίδες της ιεραρχίας του Ναυτικού, αναμίχθηκε εις την πολιτικήν μετά την επανάστασιν του 1922. Υπουργός Ναυτικών εις τις Κυβερνήσεις Αλ. Παπαναστασίου (1924) Θ. Πάγκαλου (1925) και Παν. Τσαλδάρη (1932). Απεβίωσε το 1960.

Μετά την καταστολήν του κινήματος του 1935 και την διάλυσιν της προελθούσης εκ των εκλογών του 1933 Βουλής, προεκκηρύχθησαν εκλογές δια την σύγκλησιν της Ε' Εθνοσυνελεύσεως την 9^{ην} Ιουνίου 1935. Τότε καταργήθησαν και τα προνόμια των τριών νήσων, εις δε την συνελθούσαν Εθνοσυνέλευσιν η οποία σημειωτέον δια ψηφίσματος της, κατήργησεν την Δημοκρατίαν και εξουσιοδότησεν τον Γ. Κονδύλην να ασκήσει καθήκοντα Αντιβασιλέως μέχρι της διενέργειας του Δημοψηφίσματος δια την επάνοδον του Γεωργίου του Β' τα Ψαρά δεν αντιπροσωπεύθησαν πλέον. Αντιθέτως η εκλογική περιφέρεια της Χίου εις την οποίαν υπήχθη η νήσος εξέλεξεν 5 βουλευτές αντί των 3 τους οποίους εξέλεγε μέχρι τότε, εκπροσωπηθείσα κατά την περίοδον εκείνην υπό τον Ανδρέα Πολεμίδη, Ηλία Ασπιώτη, Μάρκου Βολίκα, Στρατή Ανδρεάδη και Παντελή Κοκκάλη, ενώ οι Φιλελεύθεροι και λοιποί Δημοκρατικοί πολιτευτές (Αλεξ. Παχνός, Όμηρος Πανταζίδης, Θεμ. Μαυροκροδάτος κλπ) ακολουθούντες την γραμμήν του κόμματος των απέσχον των εκλογών. Έτσι οι γηγενείς κάτοικοι των Παλαιών Ψαρών μόνο επί μίαν 15ετίαν άσκησαν το εκλογικό των προνόμιον ενώ αντιθέτως οι αδερφοί των της ελευθέρας Ελλάδος εις την Ερέτριαν, το είχαν ασκήσει ήδη επί μίαν περίπου 100ετίαν. Ίσως εάν το προνόμιον της εκλογής Βουλευτών των Ψαρών διετηρείτο επί ολίγα έτη ακόμα, η νήσος δεν θα την εγνωρίζε την εγκατάλειψιν από το Κράτος, το οποίον ασφαλώς θα την επρόσεχε περισσότερο εάν διέθετε ιδίους εκπρόσωπους εις το Κοινοβούλιον.

Ενώ η Ύδρα και οι Σπέτσες μπόρεσαν να επιτύχουν πολλά κατά την διάρκεια της ασκήσεως των εκλογικών προνομίων των, τα Ψαρά, δεν εγεύθησαν του καρπού τούτου, αφ' ενός μεν διότι οι προερχόμενοι από τα Νέα Ψαρά πληρεξούσιοι μέχρι το 1920 εφρόντισαν αποκλειστικώς και μόνον δια τον τρόπον των εις την Εύβοιαν και αφ' ετέρου δε διότι η χρονική περίοδος κατά την οποίαν άσκησαν τα δικαιώματα των ήτο πολύ μικρή μη επιτρέπουσα την επίλυσιν των ζητημάτων των. Άλλωστε η περίοδος ανώμαλου πολιτικού βίου, επαναστάσεων, καθεστωτικών και λοιπών ανωμαλιών, οι οποίες μοιραίως έθεταν τα τοπικά ζητήματα εις δευτερεύουσαν μοίραν.

Έτσι το εκλογικόν προνόμιον των Ψαρών έμεινε εις την ιστορίαν της ηρωικής Νήσου, ως δίκαια αναγνώρισις των αγώνων και των θυσιών της, όμως δεν μπόρεσε να το αξιοποιήσει εξαιτίας των δυσχερών περιστάσεων του Έθνους και να αντλήσει εξ αυτού οφέλη όπως οι δύο άλλες Νήσοι.

Η μοίρα η οποία γράφει την ιστορίαν φαίνεται ότι δια τα Ψαρά δεν υπήρξεν τόσον ευμενής και δίκαια.

Δ.Ν ΛΑΪΝΑ